

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Зільберт Валентина Сергіївна ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ДО ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ: ПРИНЦИПИ ТА ДОСВІД	66
Костюк Михайло Анатолійович ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ СУДІВ ДЕРЖАВНОЮ КАЗНАЧЕЙСЬКОЮ СЛУЖБЮ УКРАЇНИ	68
Малюта Владислав Васильович ЩОДО НАЛЕЖНОГО СУБ'ЄКТА РОЗГЛЯДУ СКАРГИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ВЛАСНИХ (САМОВРЯДНИХ) ПОВНОВАЖЕНЬ.	71
Негара Олена Віталіївна СЕГМЕНТУВАННЯ СТАТУСІВ НЕЗАЛЕЖНИХ ПОСЕРЕДНИКІВ І ЧЛЕНІВ ТРУДОВОГО АРБИТРАЖУ (ДЛЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЦІЛЕЙ).	75
Голоядова Тетяна Олексіївна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ ЗГІДНО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ.	79
Панфілов Олег Євгенович ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ІТ-КОМПАНІЙ.	82
Сідор Михайло Іванович ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИНИ В ОПОДАТКУВАННІ В УКРАЇНІ.	85
Гуглей Віталій Вікторович ФІНАНСОВА ДИСЦИПЛІНА У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ.	89
Подольська Анастасія Андріївна ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В ПРОЦЕСІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ FATCA	91

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Завальнюк Володимир Васильович ДЕРЖАВНА ВЛАДА КРИЗЬ ПРИЗМУ ЮРИДИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ	94
Мельничук Ольга Степанівна ОБҐРУНТУВАННЯ ДОКТРИНИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УМОВАХ ПОСТМОДЕРНУ ТА ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.	97
Іванченко Ольга Миколаївна ЛЕГІТИМНІСТЬ ПРАВА В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ КОМУНІКАТИВНОЇ РЕАЛЬНОСТІ	100
Кравченко Сергій Петрович ЮРИДИЧНИЙ ТЕКСТ І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ПРОБЛЕМА АВТОРСТВА В КОНТЕКСТІ ОНТОЛОГІЇ ПРАВА	103
Чувакова Ганна Михайлівна ДЕФОРМАЦІЯ ПРАВОВИХ ЦІННОСТЕЙ ТА АНОМІЯ	106
Антошина Ірина Володимирівна ІНФОРМАЦІЙНА ВЛАДА В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.	109
Ковбасюк Степан Валерійович ІНСТИТУТ ОМБУДСМАНА В КОНТЕКСТІ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ	112
Дудник Руслана Миколаївна ВПЛИВ ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА	115
Kobko-Odarii Viktoriia Serhiivna THEORETICAL AND LEGAL ANALYSIS OF THE LEGAL SYSTEM OF SCOTLAND	117
Іванчук Віра Євстафіївна ПРАВОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	120
Гаркуша Євгеній Олексійович СПАДКОВІ ЕЛЕМЕНТИ В ЕСТЕТИЦІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ.	123

4. Фальковський А. О. Аксіологічний підхід в методології сучасної юриспруденції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12. Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2011. 17 с.

Ключові слова: інформація, інформаційна влада, методологічний інструментарій, аксіологічний підхід, цифрова епоха.

Keywords: information, information power, methodological tools, axiological approach, digital era.

Ковбасюк Степан Валерійович

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри загальної теорії права та держави,

кандидат юридичних наук, доцент

ІНСТИТУТ ОМБУДСМАНА В КОНТЕКСТІ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Інституційна система сучасної держави передбачає створення ефективного механізму захисту прав людини. Як справедливо відзначається в науковій літературі сучасна правова держава характеризується зміною відносин між нею та особою, основою такої трансформації є непорушність прав і свобод людини, широка система їх гарантій. Тільки держава, яка здатна максимально реалізувати завдання захисту прав людини і зробити це своєю основною функцією, може називатися правовою [1, с. 110].

З іншого боку існує певний парадокс правозахисної діяльності держави, який полягає в тому, що саме державні органи є найбільшими порушниками прав і свобод людини і громадянина. Відповідно інституалізація правозахисної діяльності сучасної держави повинна забезпечувати механізми контролю за діяльністю механізму держави та включати створення дієвих механізмів взаємодії держави і громадянського суспільства.

Ще одним фактором, що визначає специфіку інституалізації правозахисної діяльності є її подвійна функціональна природа. З одного боку, вона є мета-функцією сучасної держави, а тому не може й не повинна концентруватися в межах одного чи навіть кількох державних інститутів. З іншого ж боку, правозахисна функція має тенденцію до інституційної локалізації [2, с. 10].

Інституалізація механізму захисту прав людини в сучасній державі повинна включати два рівні. На першому рівні відбувається формування нової законодавчої бази, заснованої на міжнародно-правових стандартах. На другому рівні інституалізація передбачає створення організаційної системи захисту прав людини, адже для правової держави вирішальне значення має не факт фіксації права в законі, а його забезпечення [3, с. 29].

В сучасній правовій державі наріжним каменем інституційної системи захисту прав людини є інститут омбудсмана. Світова практика інституалізації пра-

возахисної діяльності передбачає створення мережі загальних і спеціалізованих омбудсманів. Відзначаючи ряд позитивних моментів моделі повноважень омбудсмана, що склалася в Україні і світі варто звернути увагу на ряд невирішених проблем, які стають перешкодою на шляху інституалізації його діяльності, впливають на ефективність правозахисної діяльності.

Важливим аспектом вдосконалення роботи омбудсмана є «просторова» інституалізація його діяльності. В цьому аспекті в літературі відзначається необхідність врегулювання питання щодо представників омбудсмена на місцях, визначення принципів їх призначення, меж компетенції, розподілення обов'язків [4, с. 12].

Також важливою причиною неефективності інституту омбудсмана вбачаємо в недостатності повноважень, відсутності реальних механізмів контролю за діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування, що перетворює діяльність системи уповноважених з прав в Україні на систему фіксації порушень прав людини.

Ще одним елементом сучасної моделі інституалізації правозахисної діяльності омбудсмана повинні стати «імперативні повноваження», тобто здатність використовувати до публічних та приватних суб'єктів права заходи адміністративного примусу [5, с. 144].

Незважаючи на те, що закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» містить широкий перелік повноважень, змушені констатувати, що всі вони мають необов'язкову природу. Основними актами реагування Уповноваженого є подання Уповноваженого. При цьому закон встановлює місячний термін для реагування на подання, однак законом не передбачена жодна відповідальність за несвоєчасне реагування на звернення, також не передбачені заходи відповідальності у разі бездіяльності або неналежного реагування на подання Уповноваженого.

Відповідно на практиці омбудсман не має реальних механізмів впливу на порушників прав та свобод людини і громадянина. Також варто відзначити що механізм перевірки реагування на акти уповноваженого з прав людини фактично відсутній.

Відповідно наступним кроком в інституалізації повноважень омбудсмана повинна стати розробка механізму перевірки реагування на акти уповноваженого, також одним з можливих варіантів реформування інституту уповноваженого в Україні може стати модель повноважень шведського омбудсмана з питань рівності. Новацією в діяльності омбудсмана з питань рівності Швеції є передбачена законом можливість звернутися до Ради проти дискримінації для накладення штрафу (і / або виплати компенсації постраждалим) на роботодавців, постачальників освітніх послуг та ін.

Тому, на нашу думку, логічним буде реформування інституту омбудсмана в контексті розширення його повноважень, створення паралельно з омбудсманом систему колегіальних органів, здатних приймати обов'язкові рішення, більш активно реагувати на факти порушення прав людини.

Сучасна модель інституалізації діяльності омбудсмена є створення великої кількості спеціалізованих омбудсманів. Варто відзначити, що з одного боку спеціалізація і діяльності уповноважених повинні зменшити навантаження на Уповноваженого з прав людини Верховної ради, однак дублювання повноважень, відсутність єдиної національної системи захисту прав людини на нашу думку є проблемою інституалізації діяльності омбудсмена. В цьому контексті ще одним напрямом інституалізації діяльності омбудсмена повинна бути ревізію функцій уповноважених з прав людини та створення єдиної системи під егідою Уповноваженого Верховної Ради із створенням системи представництв уповноваженого.

Список використаних джерел:

1. Чепульченко Т. О. Правова держава як гарант дотримання основних демократичних принципів та прав людини *Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право*. 2012. Вип. 2(14) 2012 С. 110–113.
2. Бондаренко А. І. Концепт правозахисної діяльності сучасної держави : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2018. 20 с.
3. Касинюк Л. А., Мельник Е. А. Правова держава та проблеми становлення її в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 28-31. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-6/4>
4. Гапоненко В. А. інституційний механізм захисту прав людини в умовах військово-політичного конфлікту. *Політичне життя*. 2019 № 4 С. 10–15.
5. Стасюк О. Л. Адміністративно-правові засади діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у сфері реалізації правозахисної функції держави. *Право й суспільство*. 2018. № 5(2). С. 142–146.
6. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 20. Ст. 99.

Ключові слова: права людини, захист прав людини, інституалізація, омбудсман, правова держава, сучасна держава.

Keywords: human rights, human rights protection, institutionalization, ombudsman, legal state, modern state.